

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Партия жашау

«Единая Россияны» отчёт-айырыу конференциялары башлангандыла

-Бизге улуу бешжыллык айырыу кезиуну эсеплерин чыгарырга тышерикди. Муниципал эмда регион сайлаула бла бирге Къырал Думага айырыу кампанияны тынгылы сюзерге, не иш тамамланганын, къаллай шартлагъа энчи эс бурурга кереклисин билерге керек боллукду. Бир-бир жерледе бизни жанлы болгъанла нек селейгенлерин ангылау, аны сылтауларын тохтадыруу артыкъда магъаналыды, -дегенди «Единая Россия» партияны Баш советини секретары Сергей Неверов. Ол тинтиулден сора регион бѐлюмлени

башчыларыны араларында тюрлениу этилирге боллугун чертгенди. Быйылны айырыу кампаниясыны кезиунюде регион бѐлюмлени 20 секретары Къырал Думага депутатлагъа эмда Федерация Советте сайлангандыла. Энди ала битуюкчлерин жангы борчланы толтуруугъа, кеслерини регионларыны сейирлерин федерал арада къоруулаугъа салырга керек боллукдула. Сѐз асламысында Алтай Республиканы, Чойют автоном областны, Чукотка автоном округу юслеринден барады. Регион бѐлюмлени жангы секре-

тарлары да айырыллыкдыла. Аны себепли конференциялада кѐрнюз-тюген кандидатураланы да сюзерге тышерикди. «Андан сора да, отчёт-айырыу конференциялада бла жыйылыулада партияны план бла 2017 жылда бардырыллык сѐздине делегатла сайланырыкъдыла», - деп къошханды Неверов. Жылны ахырына дери партияны 85 545 биринчи бѐлюмлериинде жыйылыула, 2 741 жер-жерли эмда 85 регион бѐлюмледе уа конференцияла бардырыллыкдыла.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Табийгъат газ ючюн борчну кетериуню къыйматлы амаларын излегендиле

Жыйылыуугъа регионну къырал власть органларыны келечилери, бир-бир министрстволаны бла ведомстволаны башчылары, газ компанияланы оюучулары, районланы бла шахарланы администрацияларыны таматарлары къатышхандыла.

Кенгешде жиберилген энергоресурсла ючюн борчну азайтуу, хайырланылган газ ючюн хакъны андан ары толусунлай тѐлеуно жалчытуу, сетьледе къоранчланы азайтуу, халкъны тарыгыулары бла байламлы ишни ючлендириу жаны бла мадарланы комплекс планын толтурууно вопрослары сюзюлгендиле. Республиканы газ комплексин аинтытуу жаны бла бирге ишлеуно андан ары ючлендириуно онгларына энчи эс бурулганды.

Къабарты-Малкъарда 2016 жылны тогуз айында республикалы эмда жер-жерли бюджетледен ахча бла жалчытылынган

организацияланы араларында газ ючюн хакъны 100 процентге тѐлеу жалчытылынганды. (Быйыл январь-сентябрь айлагъа тѐленген ахчаны ѳлчеме 127,7 эмда 131,7 процентни тутханды). Алгъынны борчланы асламысы жабылганды.

-Къалгъан хайырлануучула бла да ма аллай кѐрнудюлеге жетерча ишни арымай-талмай бардырырга керекди, -дегенди КъМР-ни Правительствоуну Председатели, жыйылганлагъа айланьп. - Биюонлюкде газ ючюн борчну ючден биринден асламы жылыуу бла жалчытуучу предприятияланы боюнларындады. Муниципалитетлени бир талайы уа бу сферада тѐлеулени низамын иглендиргендиле. Май, Терк эмда Прохладна районланы предприятиялары газ ючюн хакъ жыйууну 90-100 процентге жетирдиргандыла («Прохладный теплоэнерго» ОАО -102,8, «Урвантеплосервис» -94,7, «Майская

Тюнене КъМР-ни Правительствоунда республиканы премьер-министри Мусукланы Алийни эмда «Газпром межрегионгаз» ООО-ну баш директору орунбасары И.Н. Боткинни башчылыклары бла бардырылган кенгешде КъМР-ге берилген табийгъат газ ючюн борчну кетериуню амаллары сюзюлгендиле эмда «Газпром межрегионгаз Пятигорск» ООО-ну Къабарты-Малкъарда филиалыны быйыл январь-сентябрь айлада ишини эсеплери чыгарылгандыла.

ТУК» МП - 81,8, «Тепловик» ООО -81,6 процентге).

Келир кезиуде бек алгъа толтурургъа керек боллук борчла быладыла: халкъ бла ангылау-билдириу ишни ючлендирирге, техника болумну иглендирирге (эсеплеучо приборланы жангы тюрлюлерин салыу газны ѳлчемлерин туура этиуню жалчытырыкъды).

Кенгешде «Газпром межрегионгаз Пятигорск» ООО-ну баш директору О.Г. Калинин, «Газпром межрегионгаз Пятигорск» ООО-ну баш директору орунбасары – Къабарты-Малкъарда филиалыны директору В.А. Анастасов, КъМР-ни къорулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министри А.М. Тутуков, Май муниципал районну администрациясыны башчысы С.И. Шагин сѐлешгендиле.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоуну пресс-службасы.

КЪУЛИЙЛАНЫ КЪАЙСЫН

Махтауно, ѳлюмсюзлюкню юсюнден Къайгы этме, тынч ишле, сабанчылай, Бар игилигинг да къальыр кесингде. Акъылманла ишлегендиле алай.

Ўтмекни, сууну да сыйларын билип, Жашил дуниягъа жырларынгы эт, Ангъла тауну, сабанны да тилин, Хар ѳтѳн жолунга алгъыш эте ѳт.

Махтау излеп, бош къыйнама кесинги, Жашагъанынг ючюнге бол ыразы. Бу къылык ѳморде да болмаз эски – Махтау, сый излемей, ишлерге базын!

Устазларыбыз да алай этдиле, Андады аланы уллулуклары. Акъылманла бизге къоюп кетдиле Эслери жарытхан затланы барын.

Атым айтылсын деп къыйналма артыкъ, Жерни ариулугуна, ѳтмегине Керт бол. Махтау келсе, келир артад, Багъа да табылыр бар эттенинге...

Закий поэтни хурметине

2016 жылны 1 ноябринде 11.00 сагъатда Нальчикде Къабарты-Малкъар АССР-ни халкъ поэти, Ленинчи саугъаны эм СССР-ни бла РСФСР-ни Къырал премияларыны лауреаты **Къулийланы Къайсыны** эсертмесине гюлле салыу боллукду.

Республикада жашагъанланы эм къонакъланы да ол ишге къатышыргъа чакъырабыз.

Билдирю

Бирликни байрамы

1 ноябрде къырал байрамны – Халкъны бирлигини юнюню - аллында Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясы республикада жашагъанланы эм къонакъланы Музыка театра къураллык концертте чакъырады. Байрамга Ольга Сокурова, Текуланы

Амур, Татьяна Третьяк, Азамат Цавкилов, Атталаны Аздор, Тимур Гуззов, «Кабардинка», «Балкария», «Каллисто» тепсеу коллективле эм башчала да къатышырыкъдыла.

Концерт 18.00 сагъатда башланырыкъды.

ПАРЛАМЕНТ

Бир кырал экзаменде бек иги билим кёргюзтгенлени саны ёсгенди

КыР-ни Парламентинде «правительстволу сагъатны» чеклеринде 2016 жылда Бир кырал экзаменни эсеплери союзлендиле. Депутатланы ала бла КыР-ни Правительстволу орунбасары – билим беруу, илму эм жаш тёлону ишлери жаны бла министр Нина Емузова шагъерей этгенди. Ол кырал аттестация бузуксуз, тюзлук бла эм бийик даражада бардырылып ючюн уллу иш тамамланганын чертгенди.

Министр айтканыча, Бир кырал экзаменни кезиунде бузуклукуланы болдурмаз эмда ангылашынмаулукъланы, даулашланы кетерип мурат бла ведомстволу аралы комиссия кыралганды. Быллай структурала муниципалитетледе да бардыла. Информациа-ангылату ише да уллу магыана берилгенди. Жылны ичинде школланы тамата классларыны окуучулары, аланы ата-аналары бла тубешиуле, ушакъла, консультацияла бардырылгандыла. Жаш адамланы психология жаны бла хазырлауға да энчи эс бурлганды.

Бир кырал экзаменни болжалдан алгъа школланы алгын жыллада бошагъан 177 жаш адам эмда ЕГЭ-ни кезиунде уа - 5049 окуучу бергенди. Саулукълары осал болгъан 78 адам а кырал выпускной экзаменни сайлагъандыла. «Алай 66 сакъат сабий а башкала бла бирге Бир кырал экзаменни бериге сийгенлерин билдирген эдиле. Алагъа битен керекли онгла кыралгандыла», - дегенди министр.

Экзаменле бардырылгъан пунктлада кыркыуусулук жорукъла саклангандыла, видеонаблюдение системала сингдилгенди. «Окуучуларыбыз кёргюзтген билимни юсюнден айтханда, бийыл ала иги хазырлангандыларын чертирге тийшлиди. 2015 жыл бла тенгешдиргенде, орта билим алгъанларына шагъатлык этген аттестатланы алмагъанланы саны иги да азайганына ёхтемленирге боллукъду. Былтыр аттестатсыз 465 адам кыралгъан эсе, бийыл а – 112 школчу. Сентябрьде кышакъ сынауланы кезиунде уа былтыр орта билим алгъанларына шагъ-

атлык этген документ 265 адамгъа берилгенди, бийыл а - 77 окуучуға», - дегенди докладчы.

Андан сора да, ингиллиз тилден, информатикадан, адабияттан, орус тилден экзаменледе балла уллу болгандыла. Экзаменледе 81-ден 100 баллагъа дери алгъанланы саны да ёсгенди. 2015 жылда быллай бийик билим 843 адам кёргюзтген эсе, 2016 жылда уа мингден аслам болгандыла – 1084.

Аны бла бирге 100 балл алгъанла да кебейгенди. Былтыр быллай жетишимни жаланда 13 окуучу болдургъан эсе, бийыл а - 20 жаш адам. «Аланы арасында бир кызычык орус тилден бла литературадан да 100 балла алганды. Аланы ишлери тынгылы тинтилгенди, ол санда федерал арада да. Быллай аламант билим кёргюзтген жашла бла кызыла тюрлю-тюрлю олимпиадалада алчыла болгандыла, ала хар заманда да иги окугъанладыла», - деп чертгенди Нина Гузеровна.

Ол экзаменлени бардыгъан-

ланы сайлагъанда, кыаты контроль болгъаны да белгилгенди. Бююнлюкде уа келир окуу жылда Бир кырал экзаменге хазырлануу башланганды. Анга аталып тюрлю-тюрлю кенгешле кыралгандыла, ол санда муниципалитетледе, окуучулары ата-аналары бла да. Андан сора да, алгынны сынаулада ачыкъланган кемчиликле жыйышдырылып, методика материалла, статистика жыйымдыкыла басмалангандыла.

Нина Емузовагъа соруула кеп болгандыла. Депутат Арсен Маремуков фахмулу, билимни жаш адамла окууға башха регионлагъа кетгенлерини проблемасын кёрюгенди. Нина Емузова ол тюз болганын белгилегенди. «Жау, экзаменледе бийик балла алгъанла башха субъектледе вузланы сайлайдыла. Алай бизни билим берген учрежденилагъа сейир да уллуду», - дегенди.

Спорт эм туризм жаны бла комитетни башчысы Мурат Карданов а школлада спорт заллары бла майданлары болумларын сюзерге кереклисин айтханды. Анга жууап бере, Нина Гузеровна ол жаны бла энчи программа болганын эсгертгенди. «Аны чеклеринде былтыр 35 школда спортзал жаңгыртылганды. Алагъа бояу сюртюлуп кыламагъанды, шёндюю инфраструктура кыралганды. Бийыл а тапландырыу ише 25 школда бардырыладыла», - дегенди.

Парламентни спикери Татьяна Егорова уа Нина Емузованы КыР-ни Кыралык ЕГЭ-ни кезиунде осал билим кёргюзтген регионланы арасындан чыккыганы бла алгъышлаганды. Алай ол алыкъа окутууну даражасы артык иги болмагъанына эс бурганды. «Асламында сабийлени тустеле жууапарлагъа юретедиле, качество билим берилмейди», - деп жарсыганды ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Документле

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу 2013 жылда 23 июльда чыгъарылгъан 213-ПП номерли бегимине тюзетиуле кийириуну юсюнден

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу

БЕГИМИ

2016 жыл 24 октябрь Нальчик ш. №191-ПП
КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу бегим этеди:

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу «КыР-ни Малкыар Республикада тегерекдеги кудуретни сакълауну юсюнден» КыР-ни Малкыар Республиканы кырал программасын юсюнден» 2013 жылда 23 июльда чыгъарылгъан 213-ПП номерли бегимине деп кёрюютюлген тюзетиулени кыбыл кёрюрге.

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу Председатели МУСУКЛАНЫ А.

КыР-ни Малкыар Республиканы Социал-экономика айнууну орта болжаллы кезиуге (2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа) прогнозуну юсюнден

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу

БЕГИМИ

2016 жыл 25 октябрь Нальчик ш. №193-ПП
Россей Федерацияны Бюджет кодексини 173-чю статьясына, «Россей Федерацияда стратегия план салыуну юсюнден» 2014 жылда 28 июльда чыгъарылгъан 172-ФЗ номерли Федерал законну 35-чи статьясына, КыР-ни Малкыар Республиканы социал-экономика айнууну орта болжаллы кезиуге прогнозу жарашдырыуну, тюзетиуну, ол кылай толтурулгъанына дайым да кез-кылакъ болууну эмда контроль этиуну КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу 2016 жылда 3 августда чыгъарылгъан 140-ПП номерли бегими бла кыбыл кёрюлген низамына тийишлиликке КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу бегим этеди:

1. Кыбыл кёрюрге:

КыР-ни Малкыар Республиканы социал-экономика айнууну 2016 жылны 8 айыны алгъадан чыгъарылгъан эсеплерин эмда КыР-ни Малкыар Республиканы социал-экономика айнууну 2016 жылгъа белгиленген эсеплерин;

КыР-ни Малкыар Республиканы Социал-экономика айнууну орта болжаллы кезиуге (2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа) прогнозу;

КыР-ни Малкыар Республиканы 2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа жарашдырылгъан республиканы бюджетинден ахча бла жалчы-тылынган республикалы кырал программаны тизмесин.

2. КыР-ни Малкыар Республиканы толтуруучу кырал власть органлары алагъа бойсунган ведомстволаргъа 2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа белгиленген борчланы юслеринден билдириге керекдиле.

3. КыР-ни Малкыар Республиканы Финанса министрстволу КыР-ни Малкыар Республиканы республикалы бюджетин тийишли жыллагъа тохташдыра туруп, КыР-ни Малкыар Республиканы кырал программаларына керекли ахчаны белгилерге керекди.

4. Муниципал районланы бла шахар округланы жер-жерли администрациялары КыР-ни Малкыар Республиканы Социал-экономика айнууну орта болжаллы кезиуге (2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа) прогнозу эсге алыуу бла кеслерини муниципал кыралыларында экономиканы бла социал сфераны айнытууну 2017 жылгъа эмда 2018, 2019 жыллагъа прогноз кёрюмдюлерин белгилерге эмда кыбыл кёрюрге, андан сора аланы юслеринден кеслерини жерлеринде болгъан мюлк субъектлеге билдириге тийишлидиле.

5. Бу бегим кылай толтурулгъанына контроль этиу КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу Председателини боюнуна салынады.

КыР-ни Малкыар Республиканы Правительстволу Председатели МУСУКЛАНЫ А.

Концерт

Жашлыкъланы аламант макъамлары

РФ-ни бла КыР-ни Культура министрстволары Симфония музыканы Юрий Темирканов атлы бешинчи халкыла аралы фестивалына чакырадыла.

2016 жылны 2 ноябринде 18:30 сагъатда Кырал музыка театры фестивалыны чеклеринде жаш фахмуланы концерти боллукъду. Келген кыонакъланы Анна Шарибова,

КыР-ни Малкыар Республикасы Зухура, Александр Казаков, Малкыандулан Ахмат, Залим Темирканов, Вадим Валяев, Тимур Колодяжний, Юлия Чернотай, Ли Жуй аламант макъамлары эм жырлары бла кыуандырылды. Соруулары болгъанла уа телефон номерлеге селешсинле: 77-42-08, 40-31-49.

Акция

Искусстволаны кечеси

КыР-ни Культура министрстволу республикада жашагъанланы эм кыонакъланы «Ночь искусств» деген битеуроссей акциягъа кыатышырга чакырады. Ол КыР-ни Малкыар Республикада 3-4 ноябринде бардырылды.

3 ноябринде Т.К. Мальбахов атлы кырал миллет библиотека. 17.00 сагъат. 4 ноябринде

КыР-ни А.Л. Ткаченко атлы суратлау искусстволаны музейи. 15.00 сагъат.

КыР-ни Миллет музейи. 16.00 сагъат.

КыР-ни Музыка театры. 19.00 сагъат.

Соруулары болгъанла уа телефон номерлеге селешсинле: 40-68-87; 40-81-50.

Къыйынларына кёре - намыс, сый да

Байрым күн Нальчикде КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетинде Автомобиль эмда пассажир шахар транспортда ишлегенлени кюнөне жоралап иги ишчилени саугъалагъандыла. Жыйылуыгъа сагъынлгъан комитетни таматасы **Арсен Кудавев**, КъМР-ни Парламентинде Промышленность, транспорт, связь эм жол мюлк жаны бла комитетини

таматасы **Владимир Гуров**, Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетинде жамауат советни председатели **Владимир Павленко**, ведомствону келечилери, транспорт жаны бла организацияланы, предприятиялы эм учрежденияланы таматалары къатышхандыла.

Тюбешуно ача, Арсен Кудавев, транспорт сферада ишлегенлени байрамлары бла алгъыш-

лап, бёлюмню озгъан жылда жетишимлерини юсюнден билдиргенди. Сёзсюз, бюгюнлюкде транспорт инфраструктура республиканы экономикасын айнытыуда уллу магъананы тутхан, кюч ала баргъан сферады. Мындан арысында да аны игилендирир жаны бла талай иш бардырылады, дегенди ол. Владимир Гуров да, транспорт бёлюм озгъан жыллада атын жаланда иги бла айтдыра туруучусун эсгертип, мындан арысында да бу жаны бла урунганлагъа жетишимле тежегенди.

Ызы бла саугъалауун заманы жетгенди. КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини право бёлюмюню таматасы **Елена Хацукова** «КъМР-ни сыйлы юристи» деген атха тийишли болгъанды. Бу ведомствону

тамата кенгешчиси **Созилааны Мухаммат** а КъМР-ни Парламентини сыйлы грамотасы бла саугъаланганды. Кёп жылланы жетишимли ишлегени эм бийик усталыгы ючюн комитетни председатели орунбасарлары **Улбашланы Елизавета** бла **Аслан Бештоков** КъМР-ни Правительствосуну сыйлы грамоталарына тийишли болгъандыла.

Бухгалтерия бёлюмню таматасы **Залина Эльмева** КъМР-ни Финансла министрствосуну сыйлы грамотасын алгъанды. Жетишимли урунганлары ючюн Нальчик шахар округну администрациясыны атындан КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини бёлюмюню таматасы **Хачим Унатлоков**, «КБав-

тотранс-1438» предприятини бла «Лакнея-Сервис» организацияны водительлери **Алтууланы Хаким**, **Арсен Балкаров** эм **Абубекир Шериев** да саугъалангандыла.

Башха предприятिला бла организацияла да торлю-торлю грамота-лагъа тийишли болгъандыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сюлемен.

Адамланы сейирлерин эм башха салып

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарда пассажирлени ташыу бла кюрешген 19 автопредприятие, жети автовокзал бла автостанция, алты темир жол станция, бир аэропорт эмда троллейбус управление бардыла. Саулай да бу сферада юч мингден артык адам урунады.

Быйыл ал тогуз айны ичинде республикада пассажирлени ташыуучу автотранспортну кёп къалмай 38 миллион адам хайыранганды. Ол санда электрокюч бла ишлеген шахар транспортну - 1,3 миллион. Бу жумушладан битеу да 3389,4 миллион сом хайыртушгенди. Былтырны бу кезиюу бла тенгештиргенде, ёсом 3,3 процент болгъанды.

Жюкледен а быйыл кёп къалмай 856 минг тонна ташылганды. Ол санда автотранспорт бла 445 минг тонна. Поездле бла тыш регионлагъа -

535, бери, республикагъа уа - 431 минг тонна жюк ташылганды. Былада ёсом 38 эмда 23,5 процент болгъанды. Самолётла бла уа 69 минг адам учанды (+82,3%) эмда 50 минг тонна жюк жиберилгенди (+208%). Транспорт сферадан республиканы бюджетине налогла бла жыл сайын 125 миллион сом тошеди.

Бюгюнлюкде эм магъаналы жумушладан бирине Нальчикде эки жангы автовокзалны къурулушун санаргъа тийишлиди. Шёндю алада экинчи этажларын сюеу, коммунацияланы тартыу, тийрелени тапландырыу ишле барадыла. Объектлени хазырыкълары 50-60 процент болады. Дагыда Тырнауузда автостанцияны къурулушу да тири барады.

Автопаркны жангыртуу жаны бла да аслам мадар этилгенди. «Промышленностьну айнытыу эмда аны

конкуренциягъа чыдамлыгынын кючлендириу» деген къырал программаны чеклеринде газ отлукъда ишлеген 66 жангы автобус келгенди республикагъа. Бу жылны ахырына дерри «Каббалкавтотранс - 1438» предприятини автопаркына энтта да 69 автобус къошулукъду.

Предприятие кеси да иги атламла бла айны баргъанын белгилерчады. Ол адамланы эллени, районланы, шахарланы, регионланы араларында ташыуу бла кюрешеди. Бюгюнлюкде анда 260 адам урунады. Быйылгъа жылны ал жарымында предприятие 57,6 миллион сом файдатушюргенди. Ол кезиюу де бюджетлени тышында фондлагъа - 5,9 миллион сом, налогладан а - 2,6 миллион сом тейленгенди.

«Къоркъуусузлу республика» деген къырал учрежденияны иши да къыйматлы барады. Аны аппарат-программа комплексинде 620 камерасы, жоллада жюрюуде жорукълагъа этилген бузукълукъланы автоматика халда суратха тюшюрген 106 комплекси, онсегиз «Гражданин - Полиция» пункту, серверлери эм башха оборудованиасы барды. Битеу жыйылгъан информация учрежденияда уллу видеокранда кёрпюзтолгенлей турады эмда архивге тошеди.

ОВД-дан билдиргенлерине кёре, быллай камерала орнатылгъан жерледе бузукълукъланы саны иги да азаяды. Сёз ючюн, быйыл ал тогуз айны ичинде комплексни видеоматериалларыны хайыры бла 85 бузукълукъ ачыкъланганды.

Бу суратха эмда видеогъа тюшюрген камерала жоллада жюрюуде жорукълагъа этилген 996 минг

бузукълукъ ачыкълагъандыла. Аланы юсю бла кёп къалмай 615 минг административ постановлени-яла жазылгъандыла, 398 миллион сом багъасына тазирле салынгандыла. Жыйылгъан тазирлени ёлчери уа 241 миллион сом болгъанды.

Автомобиль спортха да бизни республикада иги эс бурулуп тебирегенин белгилерге тийишлиди. Жуюукъ кезиюуде «Кавказ - Автосити» деген кёп функциялы спорт араны къурулушу башланарыкъды. Биринчиден, анда кольцевой автогонкала бардырыуучу трасса ишленирикди. Ал тергеулеге кёре, ол келир жыл май айда берилликди хайырланарыгъа. Араны биринчи объекти - сабий автошкола уа - жетишимли ишлеп башлагъанды.

Нальчикдеги аэропортну жангыртуу жаны бла къауум тыйгычла чыгып тургъандыла, болсада проектни бардырып тебирерге онг табылганды. КъМР-ни Башчысыны башламчылыгы бла РФ-ни Транспорт министрствосу бу аэропортну самолётла олтургъан жолуну реконструкциясын «Россейни транспорт системасын 2010-2020 жылланы чеклеринде айнытыу» деген къырал программагъа къошаргъа оюм этгенди. Аны хайыры бла бу ишлени тамамларгъа аха къыралны бюджетинден жиберилликди.

КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини пассажирлени ташыу сферада болумну игилендириуге, транспортда къоркъуусузлукъну жалчытыугъа дайым уллу эс бурганлай турады. Ол умут бла бу жылны ахырына дерри адамланы муниципалитетлени арасында ташыуу бла кюреширге эркинлик беру

Жыйыл проект реконструкция аэропорта Нальчик

конкурс бардырыллыкды. Байрам күн ведомствону алгъада жыллада таматалары болуп, республиканы транспорт бёлюмю айнытыугъа аслам кюч-кыары салгъанлары жюрек ыразлыгъым бла эсгерирге сюеу: Эльбердов Х., Каримов В., Хараев Ф., Суншев А., Дышеков А. Жетишимли транспорт предприятиниланы таматалары да не уллу махтаугъа да тийишлидиле: Темукчуланы А. (ООО «Эльбрустрас»), Кулов Т. (ОАО «Такси»), Кючмезланы И. (ООО «Лакнея - Сервис»),

Кадзиков Б. (ООО «Ралли - Спорт»), Шомахов Б. (МУП «Терекавтотранс»), Ашхотов И. (МУП «Троллейбусное управление») эм Бетанов С. (МУП «Майское АТП»).

Транспорт бёлюмде урунганланы барын да профессионал байрамбыз бла алгъышлайма, саулукъ, мамырлыкъ, тутхан ишлеринде уллу жетишимле тежейме.

Арсен КУДАЕВ, КъМР-ни Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини башчысы.

ТАРЫХЫБЫЗНЫ БИР БЕТИ

Чыгармачылык азатлыкны манифести

Бери кырачай-малквар жазуучулары назмулары бля позмалары киргендиле. Малквардан Мечиланы Кязимни, Шахмырзаланы Саидни, Гуртуланы Бертни, Будайланы Азретни, Отарланы Керимни, Къулыланы Къайсынын, Макытланы Сафарны, Маммеланы Ибрагимни, Боташланы Иссаны, Ахматланы Ахияны. Кырачайдан а - Кыракетланы Иссаны, Байкъулланы Дауутну, Батчаланы Абдул-Керимни, Хубийланы Османни, Байрамукъланы Халиматны, Къобанланы Хамзатны.

Ол заманда жазуучула жалаңда Ленинни бля коммунист партияны юсюндөн жазгъандыла деген оюм жорюйдю. Алай ол тюз тойюлдю - китапха инсан, лирика назмула да киргендиле.

Кязимни «Ишлеген», «Иги сёз», «Къайсынга», «Керимге», «Жашыма», «Окъюк», «Тарыгыу» деген белгилли назмулары бля башланады ол. Шахмырзаланы «Жюз жылланы биз жорешдик» деген маршыны ызындан 1904 жылда орус-япон урушка кетгенде аталган «Солдатны назмусу» келеди. Ол кюй бля бошалады:

*Таракъ-таракъ эрийле
Тиктенгенни бузлары,
Бизбыздан кыраап, жилийдыла
Малквар халкыны кызылары.*

Кыракетланы Иссаны уа бек аламат назмусу барды мында, «Таула» деген аты бля.

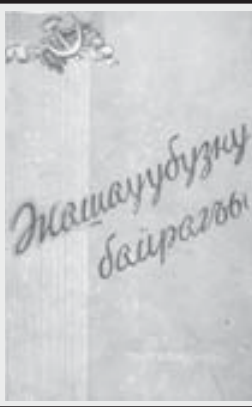
*Эхтем таула, салам айтама сизге -
Тюрлю-тюрлю бийик, ариу
жерлеге,
Кёк булутта юйорсюнюп
къонуучу,
Узак жерден келип къонак
болуучу...*

Бу назму, кенг белгилли болмаса да, магъанасы Семенланы Исмайлыны «Минги Тауундан» эниш тойюлдю, анча ариу сурат барды мында.

Гуртуланы Бертни «Жаз келир» деген назмусун айырпы айтыр-

Алтмыш жыл мындан алгъа, 1956 жылда, Кыргызыстанда малквар тилде «Жашауубузну байрагы» деген китап чыккыны. Ол кечюнчюлюк азабын сынаган миллетте тюзлюк хорларыгыны шагъаты болганын кёпле эслеринде тутайды.

Китапны редактору Макытланы Сафарды, корректору - Ахматланы Ахия, авторлары графика суратларын жазгъан Владимир Жуковду. Болсада изданийгъа кыйын салганла кёпдюле: Къайсын, Берт, Керим, Залил, Боташланы Исса, дагыда Фрунзе шахарда жашаган алчы адамларыбыз.

чады. Ол кыйыны юсюндөн эсе да, окъучугъа жаз келлигин эсгерте, таукеллик береди.

Байкъулланы Дауутну «Таулу кызыны жыры» деген эски дунияды таулу тиширыуну къадаарыны юсюндөн назмусу: «Мен таулу кызем, мутуз жулдузем. Кырлы, тик таулада жашаеми...» - деп, таныш тизгинле бля башланады. Батчаланы Абдул-Керимни назмулары кызыл аскерге бля Ростсельмаш заводха аталыпдыла. Будайланы Азретни «Биченчи жыйын», «Хорладыла», «Телефон» дегенлери анда сыйлы жерни алгъандыла.

Отарланы Керимни «Партизан къабырла» позмасы тогуз кесекден кыраалады. Чыгарма табиғат суратлаудан башланып, сюжет ызгъа ётеди. Революцияны жигитлерин ким да танырча суратлайды поэт. Бери дагыда Керимни бир ненча сабий назмусу киргенди.

Къайсынын уа «Жашауубузну байрагына» кыошхан юлюшю артык сыйлыды. Биринчи келген «Окъуучума» деген назму жорегинге балхачма жагылады.

*Эй, юйге да игилик, жаным-кёзюм,
Окъуучум! Санга аманатды сёзюм,
- деп, саламлашыу бля башла-*

*нып, алгъыш бля бошалады:
Сюеме юйюнгде мирзеу
кёп болурун,
Сабийлеринг сау ёсерин,
окурун,
Ийнекеринг биченсизлей
кълмазын,
Къатынынг сёзчо, окурусуз
болмазын...
Сау къл. Юйюнг къуанчдан
толу болсун*

Деп, жиберед назмусун

Къулий Къайсын.
Бу тизгинледе аллай бир жылыу, аллай бир кырындыш кыйгъыры барды, кертти да, поэт тилегенча боллуккыга ушайды. Ол а:
...Жаратсанг назмуу,

*окъуй юйюнгде:
«Къайсын мени бек иги тенгимди!»
- де, деп, эркиник береди.*

Къулий улуно мында «Тууган кыралыма» (Къор болойым, Тууган жерим, мен санга!), «Сабанла шууулдайдыла», «Къалай насыпды ишлеген», «Ерле», «Анама», «Жашыма», «Къаратор», Дегуланы Хакимге атаган жыры, Отарланы Керимге жоралгъан эм башха назмулары бардыла. «Тиширыугъа» дегени уа энчиди. Кёло толмай, аны адам окъуялмай. Автор:

*Болмадын, болмадын, насыплы болмадын,
Онгдадык, онгдадык, экибиз онгдадык! - деп жилийды.*

*Сени унуталмай, къарт болуп барам,
Санга бу назмуну мен жилил жазам.*

Мен жилил жазам жорек кыаным бля.

Окъу да, жилиялсанг, сен да бир жилил!

Къайсынын арда сёзлерине жыр этилген «Жашауубузну байрагы» деген назмусу уа китапны аты болганды.

Макытланы Сафарны бери кирген чыгармалары журтуна, устазы Шахмырзаланы Саидге, граждандар урушну жигитлерине, Сулейман Стальскийге, атагъа, анагъа аталдыла. Хубийланы Османни поэзиясы уа - Улуу Ата журт урушка, Тууган жерге, партига.

Байрамукъланы Халиматныкыла урушну, айырылыуну юсюндендиле. «Сыйлы борч» диалог формада жазылганды. Тиширыу жашын урушка ийдирмеге жорешеди. Атасы уа, алчы колхозчу, ол айыпды деп, унамайды. «Ёзге анда ёлюп къалса, мен не этерме?» - деп жарыйды ана. Ана жерге атасы:

*- Былайда кыруу энбиз
Бушу этерд.
Анда ёлгенге битеу кырал
Бийик сый беред, - дейди юй
адамына.*

Къобанланы Хамзат «Эки терек», «Юч пальма» деген эм башхаларын да кыошханды издандыла. Маммеланы Ибрагимни юч назмусу да - «Бизни жашауубуз», «Тракторчу», «Биз бююн» - таукелликини юлгосюдюле.

Боташланы Иссаны акъ сёз бля жазылгъанлары жарыккыдыла - ийнарла, аты халкъ аууздан кылгъан къобузу Къазийланы Билялгъа, «Колхоз тойда», «Сен ариугъа», Байсолтанланы Алимге, компартиягъа, Ата журтха аталгъан тизгинле жаш адамны жорек таза-

лыгын, анга сюрюнлюк сынатхан кыралгъа окуна ариу ниет тутханын айтадыла. Ахматланы Ахияны поэзиясы бля бошалады китап. Ол табиғатха, соймеклиге, жашлыкыга аталады.

«Жашауу байрагыны» юсюндөн белгилли адамларыбызны сейир эсгерулери сакъланадыла. Аланы да азсизбизге тошжорейик бююн.

МАКЫТЛАНЫ Сафар:
... Халккыбызны тарыхында, культурасында аны кыйматы бек улдуу. «Жашауубузну байрагы» эки-юч кюнню ичинде сатылып бошалгъан эди. Токеннге кирип болмача эди: малкварлыла, кырачайлыла да басынып, чачып кетген эдиле. Бир бызынгылыны хапарын айта эдиле. Ол асыры кёп окъулгъандан, сёкел болгъан китапны бир кюй берип алгъан эди...

ТЕПЕЛЛАНЫ Алим:
Саудат уллу жолдан бир жанында тауда кылгъан Керегите Фрунзеде тауча китап чыгъа турады деген къууан хапарны келтирген эди. Айтхан хапары бош болмаганына шагъатха уа аны корректурасын биргесине ала келгенди...

Саудатланы, баям, эсинде да жокъ эди тууган жерден, ана тиллеринде да айырылып, бу узак тау элде жашаганлагъа бир бош басма кыагъат журунла угъай, азатлык келтиргенде деп... («Сюрюн» деген романдан юзюк).

ЗАНКИШИЛАНЫ Хусей:
Кертиси да, кёчюнчюлюкде басмасы болмаган миллетте «Жашауубузну байрагы» кыайры барлыккыбызны кёргозтдо, жолну тюзюн, табын сайларгъа болушу! Тууган жерлеринден айырылыуну ачыуну сынагъан Кырачайланы да, Малкварны да адабиятлары, черек шауданыкыладан башланганча, кеслерини айныулары, жашауулары, ёсюлерин сенден башладыла, «Жашауубузну байрагы»!

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Къашхатауда бу кюнледе кыралгъан тюз тепсеуню фестивалында сыйлы кыонакыладан бири Джингирик элде ийман болуп турган, Кырачайда Дин управленианы абаданла советини иймамасы Салпагарланы Мухамматны жашы Доммай хажы эди. Аны алгышына, башха сёзюне тынгылагъан, бютюндө тепсеуню кёрген залны бирча ёрге къопханы, сёзсюз, таулу намысны, жорек ыразылыккыны да шагъаты эди. Быллай тюрлю жыйылыуда дин ахлусу адамла аз боладыла. Анга бир ненча соруу берирге базынганым да аны ючюндю.

Доммай хажы, бююн береленигиз бу байрамны бююнда жарык этгенди. Сизни интернетде кёрюп, мында таныган халккъалай къууанганын кесигиз кёрдюгюз. Дин ахлула быллай жерлеге аз келедиле. Бир-бирле муслиман адамгъа тепсерге, жыралгъа дурус тойюлдю, дейдиле. Сизни къарамыгъы башха сунама.

Исламда, башха динледе да гонякха аман иш саналады.

Маданият хазна

«Хар тепсеу да бир терен магъана бля жаратылады»

- Бююн тюз тепсеуню бир тюрлюсюн кёргозтгенсиз. Сизни кыймылдагъаныгыз башхады - сабыр, ариу. Бир жашырын магъананы ангылап тепсегенча кёрюндю манга.

- Хар бир тепсеу да бош алай жаратылып къалмагъанды. Кымылдагъанынги да магъанасы барды. Эрте замандада жаш бля кыыз орамда тобешип сёлешмегендиле. Жалаңда къууанчада кёргендиле бир бююн.

Тойда жашла эшиксюнде сюелгендиле, къалауурлача. Къызла уа - терге ётюп. Азербехи тепсегенде, жаш жаратхан кызы бля чыгаргъа итингендиле. Кызыланы кызырдан башлап чакырып болгъандыла. Бу иште да саклык керек эди, кишини сындырмазча, жорегин кыйнамазча. Жашла кеси араларында алышхандыла кезиулерин, кёзге артык урунмай, сүйген къызлары бля тошорча. Аны бля жореклеринде болгъанын билдиргендиле.

- Кызыла уа жууанлы орунуна не белги этгенди?

- Ала уа тюз тепсеуню юсю бля айтхандыла жууауларын. Жаш, кызын ортагъа чыгъара, онг жанында тохтаста, кыыз да аны онг жанына ётсе, ол ыразылыккыны белгиси болганды. Алай

болмай, кыыз башха жанына бурлуса, жашны умуту юзюлгенди.

Андан ары уа ол тепсеу диалог къалай баргъанды. Тёгерек тепсеуде баргъанда, къанатлы боладыла жаш да, кыыз да. Жаш бу тепсеу бля: «Мен сени ма быллай къууанчыла жашатырыкъма!» - деп билдиреди. Кеси жангыз чыгып тепсегенде уа, аны бля: «Ма мен быллай жигитме, кырайулама, женгилме, ариума!» - деп, кесин кёргозтдоп, ол затланы айтханды кымылдау бля.

- Бююн сиз мында келинчики юйге кийирген адетибизни кёрдюгюз. Аны юсюндөн а не айталыкъсыз?

- Заман кете, адетле да тюрлене барадыла. Кырачайда кызыланы башындан юч жаулу къалынады, сизде уа - эки. Аланы жашауу келген, толу юйор ёсдюрген, арбазында къолай болгъан ынна алыргъа тийшлиди. Биринчиден, ол жумушакъ тиеди келинчикге - къола бля алады. Экинчиден, ол алгышы тийшли адам кеси да огурулулу къну белгисиди.

Бир тюрлю бир сылтау бля алай боймаса уа, ол жумушун тунгуч уланнга буорадыла. Ол да келинчики баш ауларын, къола ауларын да бирем-бирем къолау бля алыргъа тийшлиди. Бу таякъ

бля не къылыч бля алган адетле уа арда чыккындыла.

- Дагыда бир сорууну бермей боламайма. Сиз, Кырачайны дин ахлулары. Къуранда болмай, диннге кирген адетлени кетериге итинесиз да, не зат аталасыз ол жаны бля?

- Аладан бири - хуржунла юлешюндю. Ол сатыуча бир затды. Сен - манга, мен - санга дегенча. Ол жарлыгъа, керегин тапмагъаннга тийшлиди ней эсе динибиз, сора арада дек юлешибиз садакъаны жууукъ-ахлуугъа? Энди уа бир тап тюзелгенди - Бештауда хуржунланы керекли затдан толтуруп, хазыр эти берген жер барды. Андан алып кыюлдыла.

Бушуулары болганлагъа ангылатып, сёлешип, ол садакъагъа аталгъан затланы ёксюз сабиле, къартла, сакатла тургъан юйлеге элтирген заманларыбыз да боладыла. Алай дагыда, бир бирден уялып, жангыдан хуржун юлешгенле да чыгъадыла. Аллай затланы тыр ючюн барыбыз да бирден ангылауу ишни тохтамай бардырыгъа керекбиз. Аны этерге да кыорешбиз.

Ушаккыны **КЕРТИЛАНЫ Сакинат** бардыргъанды. Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

ЖАШ ТЁЛЮБЮЗ

Жыйырмажыллык Надир - алтын майдалны иеси

Алгарақлада Болгарияны Благоевград шахарында армрестлингден дунияны биринчилиги болганды. Анда бизни жерлешибиз Отарланы Надира алтын майдалны алганды. Жыйырмажыллык спортчу онг, сол кьоллары бла аны бла эришгенли барысын да хорлаганды. Ары дери ол Европа даражада да алчы болган эди. Бюгон а Надира бизни ушакъ нѳгерибизди.

- Надира, бек алгъа, газет окъуучуларыбызгъа къайдан болганынгы, спорт бла къалай кюрешип башлагъанынгы билдирсенг эди.

- Мен Кенделен элденме, анда ючюнчю номерли школну тауусханма. Школдан сора Волгоградны архитектура-кьурулуш къырал университетине киргенме, бусагъатда Москваны архитектура институтуну тёртюнчю курсуну студентиме. Жарау этип эки жыл мындан алгъа Волгоградда окъугъанымда башлагъанма. Алай ѳмюрге да армрестлинг бла кюреширимке деп умут этмегенме, ары кесим да билмей турганлай тюшгенме.

Биринчи курсда болганыбызда, бизни тюрлю-тюрлю

спорт секциялагъа айыргъандыла. Кьолланы кючлерин силометр бла ѳнчелегенлеринде, мени эсебим 78 килограмм болганды. Андан сора жараулагъа жюриюп тебирегенме эм ол жылда затха областда эришуледе кюмош майдалны алгъан эдим.

- Школда окъугъанынгда уа спортха сейиринг бармы эди? Баям, физкультураны башха дерследен айырып суйюгенсе?

- Угъай, школ заманымда окъуудан сора бир башха затха сейирим болмагъанды. Битеу эсими анга бергенме.

- Архитектура бек сейир, аны бла бирге уа кыйын да усталыкъды.

- Хау. Школда суратланы ариу ишлегенме, математиканы да айырып суйюгенме. Атам Отарланы Расул кеси да кьурулушчу, Кърымда «ССК»Газрегионда» механицированы колоннаны башчысыды. Ол мени да бу сферада ишлеригими суйюгенди.

Анам а, Атырзаланы Аминни кызы Людмила, сабий музыка школну элде филиалыны заведующийиди, фортепианону согуудан устазды. Ол да аны жолу бла барырымы излегенди. Мен а кьурулуша, искусствогъа да жууукъ специальностну сайлагъанма - «Архитектурада реконструкцияла эм реставрация». Нек дегенде архитектура - ол кьурулушда искусстводу.

- Надира, окъуу бла жарану бирге бардыгъан тынч болмаз?

- Бек кыйынды. Алай болгъанлыкъгъа, онг табылады. Бир жарау 2,5 - 3 сагъатха дери созулады, залгъа тёрт кюнню жюриюме. Эришуленни аллында уа ыйыкъда алты кюнню жарау этебиз.

- Трениринг а кимди?

- Мени Артур Агаджанян юйретеди, ЦСКА-гъа жюриюме. Ары дери уа Виктор Савич бла Запир Султанбеков юйретгендиле.

- Дунияны чемпионатына биринчи кере къатышып «алтынны» алыу, айхай да, уллу жетишимди. Аны болдуруу ючюн, кѳп кюреширге керекди. Бу чемпионат санга къалай ѳтгенди, мындан арысында къаллай муратларын бардыла?

- Бу эришуиге барырдан алгъа Бухарестде Европаны биринчилигинде кыгъханма, ол дуния даражалы турнирге къатышыргъа онг бергенди. Анда 52 кьыралдан 1500-ден аслам спортчу сынашхандыла. Мен битеу да тёрт тюбешу бардыргъанма эм аланы барысында да кыгъханма.

Быллай даражалы эришуледе биринчи кере болгъанма, аны ючюн бир кесек жарсый эдим. Мени бла сынашхан кызыланы кѳбюсюн ары дери кѳрмегенме, аны ючюн хорлагъаным бек кьуаннганма. Жарауларым, кюрешгеним мени муратыма жетдиргендиле. Энди уа

биягъы окъуугъа берилрге деп турама, алай жарауна да кьоярыкъ тююлме.

- Башха шахарлада жашагъан спортчуларыбыз эришулеге эки жерни атындан къатышыучудула. Сен а?

- Алгъа Волгоград ючюн эришгенме, шѳндю - Москва ючюн. Бусагъатда Къабарты-Малкъарны бла Москваны атындан бирге эриширча онглагъа кьарала турады.

- Къарындашларын, эгечлеринг бармыдыла, ала уа спорт бла кюрешемидиле?

- Эки гитче къарындашым бардыла, Керим бла Бийаслан. Керим атам бла Кърымда ишлейди, Бийаслан а спорт школга бокска жюриюди. Ол Тырнауазда бла Пятигорскда эришулеге къатышханды, алада алчы жерлеге да чыкъгъанды.

- Москвагъа баргъанла артха къайтыргъа суйюмучюле. Сени уа умутунг къалайды?

- Артха къайтырыма ишеклигим жокъду. Алгъа кезиуледе жангы шахаргъа юйренirme, юйге алай бек тансыкъ болмазма, деп ышана эдим. Алай а ахырысы бла да башха тюрлю болду. Жериме тартылмай, тансыкъламай бир кюн да ѳтмейди. Ма бюгон да мында энтта бир кюнню турурча, билетими, кюрешип, тамблагъа алдыргъанма.

- Жолунг ахшы болсун!

Ушакъны КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия бардыргъанды.

Адет-тѳреле

Тойну багъасы къаллай бирди?

Келин къайда, киеу да къайда?

Хар элни кьой союуу башхасы дегенлей, той адетле да хар миллетде энчидиле. Ингушлуланы тойларында миллет тѳреле бла ислам жорукъла къатыш болгъандыла. Киеулюкню бла келинликни сайлауда, артта уа аланы тойларын кьурауда юйор баш магъананы тутайды. Къызы неда жашны сайлауна ата-анала ыразы тойюл эселе, ала бирге болмазлыгы баямды. Киеуно неда келинни сайлай турп, тукъумгъа, юйорге, аны намысы къалай жюриюгенине артыкъда уллу эс бурулады.

Той бара тургъан заманда ингушлу келинчик сау кюнню анга белюннген жерде тынгылауу басып сюелриге керекди. Жаш а, тѳреде болгъаныча, ол кюн юйонден кетип къалады.

Къууанчха кьоранчла жамауатны къолайы ѳсе баргъаны бла бирге кѳбейдиле. Билле тѳреге кирген мардалагъа жеталмай да къаладыла. Тойгъа не заманда да кѳп адам келеди,

саулай тукъумлары бла жокълагъанла бардыла, бирде кьонакъла бир нечча жюзге жетедиле. Ол себепден ингушлуланы тойлары багъадан-багъа бола барадыла.

Къуру столлагъа, келинге этилген сауыгъалагъа угъай да, жашны жууукъларына сый салыуыгъа эм башха затлагъа да уллу кьоранчла этиледиле. Бирде ала эки жанындан да 200-300 мингишер сомгъа жетедиле.

Къалын нек ѳсюп барады?

Ингушлулада кызы ючюн тѳленнген къалын бир нечча жыл мындан алгъа жалаанда 12 минг сомну тутханды, артта ол 30 мингге жетгенди. Бюгонлюкде уа бек аздан 50 мингди. Алай киеулюк ол бек аз ѳлчемде тохтагъаны бешиге санайды, къызы юйорюне 100 минг сомдан аз тѳлерге болмайды, тойгъа дагъыда 100 минг сом берирге тюшеди.

Ингушетияда жашагъан 29-жыллыкъ Багаудин 200 минг сомну бир нечча жылны ичинде жыйды. Ол тилеген кызы башхагъа барыргъа унамайды, жашдан

келечиле сакълап турады.

-Ол ахча алай кѳп да кѳрнумейди, болса аны да жыймай турама. Андан аз кьоратыргъа уа айыпды. Кѳп да бармай кереклиси тенгли бир жыйышдырма деген умутдама, дейди Багаудин.

Ол жангыз тойюдю. Аллай бир ахчаны жыймай кюрешгенле дагъыда кѳпдюле.

- Къалын - ислам динде жюриюген тѳреде. Аны Мухаммат файгъамбар да тѳлегенди къатынлары ючюн, деп ангылатады Ингушетияда белгили ймам Ахмед Тангиев. -Аладан бирине 20 тое бергенди. Бюгонлюкде ол 50 минг

сом чакълы бирди. Алай шѳндю ол ахча жалаанда келин жыйрыкъгъа жетип къалады.

Магомед деген жашны уа насыбы тутханды - аны тоу быйыл жаз башында болгъанды. Анга ол жарым миллион сом кьоратханды. Юйорю болушмаса эди, ол ауурлукъну жаш не хазна кѳпорю эди.

- Кертиди, кьоратханыбыз къайтханды. Тоюбюзда 400-ден артыкъ кьонакъ болгъанды да, барысы да ахчала бергендиле, деп къуана эди жаш.

Залина ДЗАУРОВА.
«Аргументы и Факты»

ФУТБОЛ

Хорламладан эригип, кытдырып да кёргендиле

Республиканы футболдан чемпионатыны эки ахыр туруна дери эсеплерине кырасак, Бахсанны «Автозапчасть» кыруда хорлап турлугуна бир адам да ишекли боллук туйул эди. Алай бахсанчыла аны ызындан болган эки оюнунда да кытдыргандыла, ол а турнир таблицада кеп тюрлениулеге келтиргенди. Команданы битеулю эсебине кырасак, ол 28 матчыннан жангыз да юкере хорлатханды: бирин аллында, экинсин да бусагьатда. Аны бла байламлы эсиме

СССР-ни 80-чи жылладагы чемпионаты келеди. Анда турнир бошалыргьа эки тур кьалганында Киевни «Динамо» кыралны чемпиону болган эди. Ала да ахыр эки матчларында Кутаисини «Торпедосуна» бла Ланчхутини «Гуриясына» кытдыргьан эдиле. Анга бир киши да сейир этмегенди. Олугьай, грузинли командаланы керюмдюлери цитруо битимле бие тургьанда кётюрюледиле деп, чам да чыкьгьан эди. Бахсанчыла да бу оюнланы алайлай «бергендиле» деп айталмайма, баям,

ала матчладан эрттеден бери да зауукьлук табалмагьанлары ючюн этгендиле алай.

Ахыр тур эки соруугьа жууап берирге керекди. Сегиз матчуна тёртюрюсюню уллу магьанасы жокьду. Алада «Автозапчасть» бла «Сармаково» окьуна кёргюзтюрюкдюле ариу оюнланы. Алай кьалгьан тёрт матчда уа ахшы эсепле керекдиле. Ючюнчю жерге ким ие боллугьу Псыгансуна бла Терекни майданларында тубешиуледен сора билинирикти. «Кахунну» онглары азыракьдыла, «Тэрчни» хорламлары андан эсе кёбюрекдиле. Кахунчула кытсала да, ол алагьа артык кеп очко берлик туйюлдю.

Таблицаны ахырында тургьан командаланы болумлары да алайракьды. «Родник» - Прохладнада, «Спартакны» жаш тёлю командасы уа Нарткьалада ойнарыкьдыла. Нальчикчилеге хорлам бек керекди, «ГорИс» кытса уа, алагьа артда бютюн тынчыракь боллукьду.

29-ЧУ ТУРНУ ЭСЕПТЕРИ:
СК «Союз-Сармаково» - «Кенже» - 3:0
СК «Атажукинский» - «Автозапчасть» - 2:1
«ЛогоВАЗ» - «Велес» - 4:3
«Родник» - «Тэрч» - 0:4
«Спартак-Нальчик» - «ГорИс-179-Кавказкабель» - 4:1
«Баксан» - «Нарт» - 5:2
«Кахун» - «Адиюх» - 5:0
«Бедик» - «Псыгансу-ДА-ДОУ» - 3:3

Виктор ШЕКЕЛОВ.

КМР-НИ ЧЕМПИОНАТЫНЫ БАШ ДИВИЗИОНУНУ КОМАНДАЛАРЫНЫ ТУРНИР ТАБЛИЦАЛАРЫ

Команда	О	Кь	Тб	Х	И	Оч
1 «Автозапчасть» Баксан	29	24	2	3	106-35	74
2 СК «Союз-Сармаково»	29	21	5	3	102-45	68
3 «Тэрч» Терек	29	20	4	5	79-33	64
4 «Кахун» Кахун	29	19	7	3	91-40	64
5 «Велес» Кырагьач	29	14	4	11	83-79	46
6 «Нарт» Нарткьала	29	14	2	13	71-70	44
7 «Бедик» Аргудан	29	13	4	12	69-65	43
8 «Псыгансу-ДА-ДОУ»	29	12	6	11	57-58	42
9 СК «Атажукинский»	29	12	8	9	71-67	44
10 «ГорИс-179-Кавказкабель» Прохладнй	29	10	2	17	60-76	32
11 «ЛогоВАЗ» Бабугент	29	9	6	14	68-92	33
12 «Баксан» Бахсан	29	9	3	17	59-111	30
13 «Родник» Псынадаха	29	7	4	18	52-81	25
14 «Спартак-Нальчик»	29	6	7	16	51-53	25
15 «Кенже» Кенже	29	6	0	23	49-105	18
16 «Адиюх» Адиюх	29	3	2	24	34-92	11

Саугьа

Спорт школуна кьайгьыргьанлай турады

Элбрус районну сабий-жаш тёлю спорт школуна Санкт-Петербургда предприниматель Кьубадиланы Элдар саугьа этгенди. Ол бери 36 борцовка (тутушанда кийген чурукьла) ийгенди, ала школга юрююгенлеге юлешингендиле.

Элдар кеси заманында мында грек-рим тутушуу бла юрешгенди, кеп даражалы эришуледе жетишимле да болдургьанды. 2002-2004 жыллада ол Москвада юниорланы араларында кыралны биринчилигинде, Пермьде жаш тёлю биринчиликде да хорлагьанды, Эстонияда бла Финляндияда «А» класслы халкьла аралы турнирлени призёру болгьанды, Россейни спортуну устасыды. Спорт школуна башчылары анга да ырызлыкьларын билдиредиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Ашырыу

Кюзню жашырынлыкьларына тюрюнюю

Сабанлада, бахчалада тирлик жыйылгьанды, мал аш хазырлангьанды. Жаныуарла да кышха кеслерин, орунларын да жарашдырып тебирегендиле. Чычанчыкьла окьуна да уяларына кыш кьатыкьларын ташыгьандыла. Кирпичик да кесине юйчюк ишлерге чапыракьла ташыйды...

Табийгьатны ма ол эмда башха шартлары да кеп юлголеде ачыкьлангьандыла Хасанияны 16-чы номерли орта школунда кюз артына жораланып бардырылгьан фестивалда. Башланган классланы окуучулары устазлары бла бирге анга тынгьылы хазырлангьандыла: кёлден назмуга билгендиле, кысха хапарчыкьла жазгьандыла, суратла ишлегендиле, тахта

кётетледен, жемишледен жомакьланы жигитлерин кьурашдыргьандыла, аладан сейирлик кермюч да кьурагьандыла.

Окьуучула жылны кюз кезиюнюю юсюнден кеп сейирлик шартла билгенлери бла кьалмай, чапыракь кьайсы терекни болгьанын, ол неда башха кётет не терекде ёсгенин да айтып бергендиле. Ахырында уа бары да бирге кюз артыны кётетлеринден, жемишлеринден да татыгьандыла.

Байрамны башламчылары устазла Улбашланы Жамиля, Гуртуланы Нуржан бла Ностуланы Мадина болгьандыла. Аны кьураугьа биринчи - тёртюнчю классланы устазлары да тир кьатышхандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Бушуу

КАЖАРОВ Борис Залимович

Кьабарты-Малкьарны культуурасына уллу бушуу сынаргьа тюрюгенди. Кьабарты-Малкьар Республиканы халкь артисти, Кьарачай-Черкес Республиканы сыйлы артисти Борис Залимович Кажаров 69 жылында кьысха заманны ауруп ёлгенди.

Б.В.Шукин атлы театр училищени бошагьандан сора, Борис Залимович 1975 жылдан башлап Али Шогенцуков атлы Кьабарты кьырал драма театрда ишлеп тургьанды. Анда ол эсде кьалырча кеп алакат сыфатла кьурагьанды, актёр усталыгы тылуслунлай ачыкьлангьанды. Аны магьаналы театр рольларыны араларында Закировну («Тринадцатый председатель»), Нойну («Продавец дождя»), Паскуалину («Рождество в доме сеньора Купелло»), Нинелни («Немного нежности»), Князь Оболенскийни («Орёл и орлица»), Маждини («Изнанка тишины») энчи белгилерчады.

Кесини актёр хунерлигин Борис Залимович кинематографда да кёргюзгенди. Ол «Вершины не спят» эмда «Всадники» деген киноленталада ойнагьанды. Аны профессионал усталыгы, факмусу да таза ниетлиги, ююрек халаллыгы бла да

алакат тап келишгендиле. Ол кесини ишчи нёгерлерине да бек сакь болгьанды.

Фахмулу актёр, ахшы эмда адепли адам дуниядан кетгенди. Аны жарыкь сыфаты жууукьларыны, шухьларыны, коллегаларыны эмда аны сюйючю кьараучуланы эслеринде кьаллыкьды.

КьМР-ни Культура министерствосу,

КьМР-ни Театрда ишлегенлерини союзу,

А.Шогенцуков атлы Кьабарты кьырал драма театр

Кьулийланы Кьайсын атлы Малкьар кьырал драма театр,

М.Горький атлы Орус драма театр.

Конкурс

Суратла МВД-ны сайтында басмаланырыкьыла

КьМР-де Ич ишле министерство «Мени ата-анам полицияда кьуллукь этедиле» деген конкурс башлангьаны юсюнден билдиреди. Ол хар жылдан да Полицияны юнюне жораланып бардырылады. Анга 6-14-жыллыкьла кьатышыргьа эркиндиле.

Суратла А3 форматдан уллу болмазгьа керекдиле. Аны бла бирге авторну юсюнден кьысха шартла да билдирге тийишлиди. Суратланы 8 ноябрьден кеч кьалмай бу адресге жиберирге боллукьду: **Нальчик сахар, Кьулийланы Кьайсын атлы**

проспект, **10-чу мекам**, полицияны участка уполномоченныйлерини ишлерин кьурау эм акьылбалыкь болмагьанланы ишлери жаны бла бёлум. Письмону юсюнде «Мени ата-анам полицияда кьуллукь этедиле» деп белгилерге керекди.

Соруулары болгьанла бу телефон номерлеге селешигиз: **(88662) 49-54-63, 49-53-70.**

Бек иги суратла конкурсну финалына кёргюзтюлюкдюле эмда РФ-ни МВД-сыны сайтында басмаланырыкьдыла.

Заманны кюзгюсю

Ариула, тизгинлиле

Алгыннгы кыралыбызны заманында жаз башы, кюз арты байрамлагъа уллу эс бурула эди. Адамла ариу кийинип чыгъар эдиле эллени, шахарланы уллу орамларына. Къобуз макъамла, жыр тауушла, кёкге учхан тюрсюнлю шарла уллу кыуанчны белгиси эдиле.

Суратдагы кызыла барысы да таулуладыла. Къыргъыстанны Ош областыны Къызыл-Къая шахарында, аны тийресинде жашагъандыла. 1957 жылда 1 майда бардырылган байрамгъа келгендиле, кюбюрде асыралып тургъан ариу жыйрыкъларын да кийип. Гокка ханслагъа ушаш ариула, тюрсюнлюле.

Тыш элинде, башха миллетни арасында жашагъанлыкъгъа, таулу кызыла, башхаладан артха къалмай, тизгинлерин тутхандыла, ариу кийингендиле. Бу сурат да анга шагъатды.

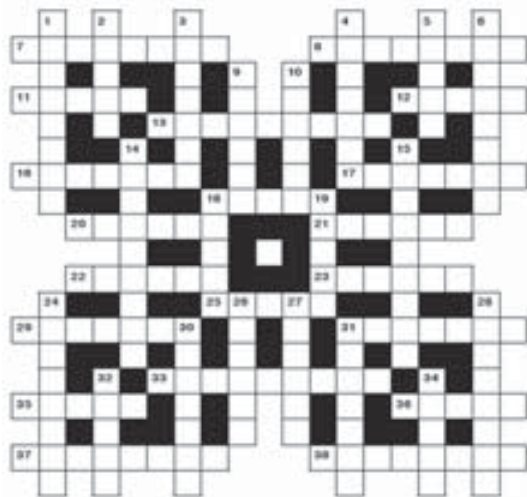
СОЛДАН ОНГГА: Таппасханланы Зоя, Гемуланы Шамханий, Жаникаланы Сагуу, къыйырдагы кызыны аты Кукууду, тукъумун билалмагъанбыз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ЭНИНЕ: 7. Кесин ёхтем тутхан адам. 8. Къонакъ аны къонакъбайны мангылайында кёредиди. 11. Аллах сыйген къулларына аны кёп береди. 12. Чайналган зат. 13. Хирургу болушлукъчусу. 16. Адамны юсюнден ушагъыусуз хапар айтыу. 17. Кимге да тюз оноу эталлыкъ адам. 18. Иш хакъ. 20. Бек иги. 21. Ала иш этерге талпындырадыла. 22. Дунида тохтамай баргъан къазуатла. 23. Сайланып алынган зат. 25. Аны буруп, халы этгендиле ынналарыбыз. 29. Гошях бла Къара ташха жюрюучю нёгери. 31. Ломгъа таулула алай айтадыла. 33. Жыйылып оноу этиу. 35. Ичгенни эсиртген ичги. 36. Кёп тюрсюнлю зат. 37. Урлукъ атыучу жер. 38. Бир тюрлю бир ишни кёрюп тургъанынги айтыу.

ЁРЕСИНЕ: 1. Тау тилде компасны аты. 2. Бир тепгенинг. 3. Адам сыфатлы, аны бла сабийлени да къоркъутучудула. 4. Горбачёвха къагъыт жазгъан америкалы кызычыккыны аты. 5. Аягъы сынчыкълагъан. 6. Къарыу, ниет жаны бла да чыдамлы болгъан. 9. Ол уялган адамны бетине чабычуду. 10. Хар къайда да, хар нени да ала тап этедиле. 14. Ётюрюкчю. 15. Алгын кийим орунуна аны беричю эдиле сыйлада. 18. Ол иги болса, ийнек кёп сют береди. 19. Къарыулу бутлары болган къанатлы. 24. Чамны кёпле сыймеген бир тюрлюсю. 26. Женгни алай да оядыла. 27. Къоншу кыралладан бири сёлешген тил. 28. Къонакъгъа тюбегенде, ол баш ишди. 30. Анга кычырым деп да айтадыла. 31. Ол таууш ийнек орундан эшитиледи. 32. Акъылсыз адамгъа алай да айтадыла. 34. Таулу аш.

СЁЗБЕР

ГАЗЕТНИ 205-чи НОМЕРИНДЕ ЧЫКЪГЪАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ

ЭНИНЕ: 2. Чиллеаякъ. 9. Билет. 10. Баплуш. 12. Канары. 13. Мияла. 14. Къар. 17. Чабакъчы. 19. Кирит. 20. Алаша. 22. Атлы. 24. Боранбилгич. 26. Хора. 30. Чыран. 31. Жаланкёлек. 33. Англия. 36. Саламелик. 37. Килиса. 39. Чырмыкылы. 40. Алайлай.

ЁРЕСИНЕ: 1. Телилик. 3. Лак. 4. Айна. 5. Къарачайлы. 6. Къарча. 7. Аппачи. 8. Ыйык. 11. Къаратон. 15. Радиация. 16. Сагъайгъанлыкъ. 18. Билим. 21. Токал. 23. Ыспас. 25. Бёрк. 27. Тирман. 28. Серилал. 29. Ангина. 32. Ёзен. 34. Инсан. 35. Ырхы. 38. Ай.

Ыйыкъларга гараскан

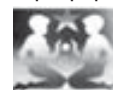
29 октябрьден 5 ноябрьге дери

КЪОЧХАР.

Жангы затлагъа сейиригиз уллу боллукъду. Оюмларыгъыны неда проблемаларыгъыны не къадар кёп адам бла сюзерге хазырсыз.

ТАНА.

Бусагъатда жашауугъузну башха жанына бурургъа артыкъ аламат кезиу туюлдо. Жангы ишлени да жашауда бардырыгъа тынч болмазлыкъчады.

ЭГИЗЛЕ.

Боллукъ затланы алгъадан окъуна анылай билген сезимигиз кючленирикди. Жюрегигизни айтханына тынгылагъыз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ.

Магъаналы сёлешуленни, ушакъланы эрттеден бери таныган партнёрларыгъыз бла бардырыгъыз. Нек дегенде жангы танышларыгъызга бусагъатда артыкъ ышанырча туюлдо.

АСЛАН.

Кесигиз суйгенни этерге тынч боллукъду, къаршчы адамларыгъыз келтирген шартлагъа тийишли жууапланы табып, аланы бир кесек жунчуталсагъыз.

КЪЫЗ.

Келлик заман бла байламлы дуня бла бир умутларыгъыз барды. Алай андан эсе биорун этилирге керекли жумушланы къолга алып, аланы тамамлаудан башлагъыз.

БАЗМАН.

Къоркъууларыгъызга эс буруп турмагъанлай, башыгъыны эшикке къаратыгъыз. Хар затны да тап этерге боллукъду, акъылыгъыны жыйып, тюз жолну сайларгъа кюрешсегиз.

АКЪЫРАП.

Бола тургъан ишни тамалын аныларыкъсыз. Ол а тегерекдеги керти жашаууа кёз ачаргъа болушурукъду.

МАРАУЧУ.

Билмей, сакъламай тургъан болумла чыгып, сизни жашауугъузну тапландырууга себеплик этерикдиле. Кёп болмай танышхан адамларыгъызга эс буругъуз.

ТЕКЕМЛЮЗ.

Муратларыгъыны жашаууга кийирирге бусагъатда тап заманды. Конкурентлеригиз болмаган жерледе ишигизни кыуаргъа кюрешигиз.

СУУКЪУЙ.

Сизге къаршчы болганла бла къажалукъгъа не къадар кёп къарауугъузну къоратсагъыз да, аны ахыры игиге келлик туюлдо. Андан эсе тынчайып, бироз сакълагъыз.

ЧАБАКЪЛА.

Къоркъуу чыгарыкъ тюбешиулеге къатышмазгъа кюрешигиз. Ол жыйылган жерледе малкёзле, сизни къарыусуз жерлеригизни кёрюп, бусагъатда алайгъа уругъа боллукъдула.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редакторну орунбасары
ТЕКУЛАНЫ ХАУА

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ
(баш редактор)
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бёлюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кыруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Холаланы Марзият-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 4-чю бетле),
Геляланы Валентина - (5, 6, 7, 8 -чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ №1661
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru